

Tocats de Lletra, deu anys sumant complicitats

FILA CULTURAL. Aquest any, el festival literari Tocats de Lletra, coordinat per l'Ajuntament de Manresa i el Gremi de Llibreters de Catalunya, va celebrar la desena edició el passat octubre. Va seguir l'eix temàtic de les "complicitats" i va proposar recitals poètics, xerrades, exposicions, activitats per a infants i espectacles diversos, que van omplir la ciutat de Manresa durant les primeres setmanes de tardor.

Tot sovint, quan un foraster sent una conversa entre manresans, sol sobtar-li la baixa autoestima que tenen. És un fet constatable, segurament en gairebé tots els àmbits de la societat, inclòs el de la cultura. Per què?, podríem demanar-nos. En el cas concret de la literatura, la resposta segurament passaria per l'anàlisi de dos factors. D'una banda, com assenyadament ha manifestat en alguna ocasió l'escriptor solsoní Pasqual Farràs, la Catalunya Central -i, per tant, també la manresana- necessita una mítica pròpia. És a dir, un corpus literari que la situï en el mapa de les lletres catalanes. Si bé és cert que, en els darrers anys, s'està produint un canvi en aquest sentit, com la constitució del col·lectiu literari dels Narradors Centrals, encara és d'hora per parlar de consecucions sòlides. De l'altra, la baixa autoestima literària ha estat lligada a la manca d'instàncies de consagració i de legitimació pròpies. És a dir, en el poc reconeixement que el fet literari ha tingut en la nostra zona geogràfica. Afortunadament, aquesta realitat ha canviat força en els darrers anys. Òbviament, cal destacar la feina duta a terme des d'Òmnium Bages -sobretot el Premi Joaquim Amat-Piniella-, però també, i de forma especial, la labor d'abella realitzada pel cicle de promoció de la lectura Tocats de Lletra, que enguany arriba a la desena edició. En aquest sentit, avui dia la baixa autoestima literària dels manresans queda fora de lloc. Exercint de capital comarcal, Manresa ha sabut construir unes estructures de promoció i legitimació literàries que han aconseguit captar no només l'atenció del manresans, sinó també d'una part important del públic especialitzat, sobretot en poesia, d'arreu del país.

Transversalitat

Centrem-nos en el Tocats. Analitzem quins són els seus punts forts, sobretot en un moment en què ja gaudeix d'una trajectòria consolidada i que podem observar la seva evolució en perspectiva. D'entrada, hi hauria la transversalitat, que és el resultat de la feina intensa feta durant aquests deu anys entre l'organització i el conjunt d'entitats de la ciutat. Efectivament, la transversalitat implica treballar colze amb colze, entitat amb entitat i, sempre, amb el suport de la comissió assessora. Tal com indica Yolanda Esteve, tècnica de cultura de l'Ajuntament, «gràcies a la transversalitat, el Tocats és molt present en el calendari cultural de la ciutat. L'aposta pel treball en xarxa i la descentralització han aconseguit que el cicle impliqui el conjunt de la ciutadania». Dit això, cal assenyalar que aquest element és clau per comprendre la manresanitat del Tocats. A diferència d'altres festivals d'altres municipis, al Tocats tothom s'hi implica i, en conseqüència, les col·laboracions es produeixen en totes les direccions, cosa que es palesa en la capil·laritat de cicle. També és per aquest fet que, íntimament lligada amb la transversalitat, el Tocats manté una clara aposta per la democratització de la cultura. Durant aquests deu anys, la voluntat no ha estat la de crear un festival adreçat exclusivament als "happy few" -als poquets feliços que hi entenen-, sinó la d'aconseguir apropar la cultura llibresca al gran públic. Segurament, aquesta democratització és el gran trumfo del Tocats. A Manresa, els recitals de poesia poden esdevenir actes de masses, un fet que és impensable en cap altre indret del territori. En aquest sentit, el president del Gremi de Llibreters de Catalunya, Antoni Daura, afirma que un dels grans actius del Tocats és que «la gent ha visualitzat que el llibre i la literatura no només són aptes per a lletraferits i que la cultura escrita té unes grans possibilitats d'esdevenir un acte cultural i transversal amb la col·laboració de d'altres disciplines germanes».

Però encara hi ha dos elements més que, gràcies al Tocats, han de fer tenir alta l'autoestima literària dels manresans. D'una banda, el fet que es tracti d'un festival que se centra principalment en la poesia. De l'altra, les complicitats que ha aconseguit generar fins a convertir-se en un referent en el circuit literari professional. Com a gènere, la poesia té un públic particular, majoritàriament minoritari, que es belluga arreu del territori i que està intensament interconnectat. Hi ha un lloc comú que diu que els grans lectors de poesia són precisament els poetes. És a dir, els mateixos poetes que escriuen poesia. No és aquest el lloc per argumentar si la dita és encertada o no, però, en tot cas, el fet que Manresa s'hagi convertit en una ciutat amiga de la poesia diu molt al seu favor, ja que hi fan cap els poetes d'arreu del domini lingüístic i, també, d'altres contrades. A banda, el fet que, en l'imaginari col·lectiu, l'expressió més sublim de la literatura sigui sempre la poesia -certament, un altre lloc comú-, implica associar la ciutat i la seva població amb una sensibilitat determinada, que alhora és un dels fonaments de l'èxit del festival. Així doncs, Manresa és una ciutat de poetes -o s'hi encamina-, una característica que ajuda a situar l'expressió verbal en l'àmbit de la identitat.

Bages literari

Segons la regidora de Cultura de l'Ajuntament, Anna Crespo, «la literatura i les lletres són àmbits importants dins la cultura de qualsevol país, ja que són elements identitaris i cohesionadors». És a dir, són elements patrimonials que reforcen la unió de les persones amb uns determinats valors i una determinada percepció estètica, que tant es pot expressar de forma individual com col·lectiva. En aquest sentit, un poema declamat en un moment precís pot mobilitzar la gran massa i fer de la poesia un acte social majoritari. Finalment, la capacitat entronitzadora del Tocats, que en bona mesura deriva de la transversalitat i la democratització que hem apuntat, ha fet possible que Manresa s'insereixi en el circuit literari professional. Recitar a Manresa té glamur, una adjectiu que poques vegades s'associa a la capital del Bages. Per ser-ne conscients, només cal fer un cop d'ull a la portada del programa d'aquest any. Hi figuren plomes de primera línia, noms consolidats al costat de promeses emergents que han participat en algun moment o altre de les deu edicions del Tocats. Sònia Moya, poeta resident a Castellgalí i vinculada a Manresa confirma aquesta percepció: «sembla que sí, que el Tocats és molt Tocats, i que tothom mostra entusiasme quan hi és convidat. Hem tingut la sort del reconeixement, però no sempre passa. El Tocats és un cicle potent des de fa molts anys i de mica en mica ha anat guanyant-se un lloc en el panorama dels festivals literaris». Per tant, Manresa s'ha convertit en un nus destacat de la malla literària actual. En aquesta cort urbana del segle XXI, formada per persones de tota mena, hi fan cap els trobadors i els joglars del nostre temps, perquè -cal tenir-ho present- la poesia i, per extensió, el conjunt de la literatura, hi és tractada com cal.

Per tornar al principi i tancar l'article, ens atreviríem a afirmar que Manresa està treballant bé i de valent en la línia adequada. Actualment disposa d'allò que durant molts anys no ha tingut: els mecanismes legitimadors de la literatura, que són una peça fonamental en la creació del cànon literari contemporani. Si Manresa legitima, Manresa també decideix. És a dir, cada cop més la veu dels manresans es té en compte en l'àmbit de la cultura. Òbviament, es tracta d'un equilibri de forces, però, perquè et tinguin en compte, cal ser-hi. Sens dubte, avui dia Manresa hi és. Manresa forma part del camp literari, per dir-ho en la terminologia de Pierre Bourdieu. Per tant, la baixa autoestima dels manresans no té raó de ser, si més no en aquest punt. No obstant això, queda pendent l'altre punt, la mítica. Cal que la Catalunya Central es doti d'una corpus literari que la situï en l'imaginari cultural català. De la mateixa manera que hi ha un Empordà, un Montseny o un Ebre literaris, cal que hi hagi un Bages literari. De moment, hem fet la meitat de la feina. Tenim unes bones instàncies de legitimació i l'autoestima s'ha alçat, però també cal cartografiar el nostre entorn amb el nostre propi imaginari.

